beslöt man att utesluta en av våra mest kända och älskade psalmer "Fädernas kyrka", skriven av vår främste psalmdiktare J.A. Eklund. Det sattes flera melodier till denna vackra psalm. Den som slog igenom var komponerad av Gustaf Aulén.

Aulén, Eklund och "Fädernas kyrka"

Foto: Lars-G. Ohlsson

Tankarna går för mig tillbaka till en junidag 1974, då jag besökte biskop Aulén i hans hem på Otto Lindblads väg i Lund. Fast otrolig verkade på mig uppgiften, att Aulén fyllt 95 år. Aldrig kunde jag tro, att åren kunde göra en människa så ung, så ljus och harmonisk. Inte en darrning på rösten, god hörsel och en synförmåga, som tillät honom att fortfarande läsa, forska och studera. Blicken ur de klara ögonen uttryckte en värld av godhet.

Till Lund hade Aulén återvänt efter åren som biskop i Strängnäs. Jag minns mycket väl, när Aulén tog avsked från sin professur i dogmatik i Lund en vårdag 1933.

Han avtackades av lektor Hugo Rosén, som just när Aulén stod i begrepp att lämna föreläsningskatedern, ropade: "Stopp, ännu är du inte biskop, ännu är du professor" och hyllade sin lärare varmt samt lyckönskade honom till att hamna "däruppe i Sverige" såsom orden föll under allmän munterhet.

Korståg

När vi satt och samtalade, gick tankarna tillbaka till Auléns år i Uppsala. De som studerade till präster vid tiden omkring 1900, kände starkt de angrepp, som då riktades mot kyrka och kristendom från arbetarrörelse, naturvetenskap och frikyrka. Men omkring 1909 tyckte sig en grupp studenter i Uppsala ha kommit fram till ett nytt sätt att tänka, som fyllde dem med stor glädje. Den glädjen ville de låta också andra få del av.

Så kom det sig, att de år 1909 och åtskilliga följande år reste ut "på korståg" för att hålla föredrag, deltaga i diskussioner och göra en insats i kyrkans arbete, särskilt bland ungdomen.

De var fyllda av en ny tro på och hänförelse för den kyrka, som så allmänt kritiserades. Den rörelse, som så uppstod, brukar kallas för korstågsrörelsen eller den ungkyrkliga rörelsen.

När Manfred Björkquist och hans vänner drog ut på "korståg" i landet, blev den tändande parollen: "Sveriges folk — ett Guds folk". De sjöng att "Fädernas kyrka i Sveriges land" var det käraste samfundet på jorden. De talade inte gärna om statskyrkan, utan de talade med värme om "stenkyrkan", den gamla och grå, "på kullen vid sjön".

20 turnéer

Sommaren 1909 for 56 studenter — därav 43 teologer — på korståg till omkring 245 församlingar. Sverige indelades landskapsvis i 20 turnéer. De flesta korsfararna reste två och två. Korstågen blev ungkyrkorörelsens största organisatoriska manifestation.

Biskop Eklunds gåva till korsfararna blev dikten "Fädernas kyrka", en gåva till hela Sveriges kyrka. Det kan nämnas, att Eklund fick besök av diktens genius, när han en förnatt i februari 1909 vakade i Karlstads biskopsgård över sonen Torsten, som var två år gammal och låg i svår lungkatarr med hög feber.

Eklund "tänkte ut" psalmen. Han hade inte penna eller papper tillhands utan skrev ned orden först på morgonen. Han kallade sången "Till de unga". Den renskrevs i två exemplar.

Fosterländsk

"Fädernas kyrka" är utan tvivel Eklunds mest kända psalm. Den finns som nr 169 i vår nuvarande psalmbok. Söderblom har en gång i ett tal vid en ungdomskurs ställt bredvid varandra biskop Thomas Frihetssång och biskop Eklunds kyrkopsalm som ovärderliga uttryck för svenskt nationalmedvetande. Staffan Björck har påpekat, att Eklunds psalm är den enda i psalmboken, där namnet Sverige förekommer.

Man kan säga, att "Fädernas kyrka" är både kyrklig och fosterländsk. Diktaren söker i korta drag skildra, vad den svenska kyrkan "sen tusen år" betytt för vårt folk i helg och söcken. Den kan sjungas vid olika tillfällen. Brudpar väljer den inte så sällan. Vid sorgehögtider förekommer den.

Det kan nämnas, att den andra versen sjöngs vid Prins Gustaf Adolfs jordfästning i Storkyrkan den 4 februari 1947, liksom — senare — vid greve Folke Bernadottes jordfästning i Gustaf Vasa-kyrkan.

"Allt fick sin vigning i kyrkans famn:
Brudgummens löfte till bruden,
Hemmet, de nyföddas kristna namn,
Kämparnas färd till den sista hamn,
Fanan och konungaskruden".

Guds folk

Det sattes flera melodier till denna vackra psalm. Den som slog igenom var komponerad av dåvarande docenten Gustaf Aulén. Han berättade för mig, att hans melodi inte var den första. Kristi Himmelsfärds Dag i maj 1909 hölls på em i Uppsala domkyrka en gudstjänst, som skulle vara inledningen till korståget. Domkyrkan var fylld till sista plats. Minst hälften var vuxen ungdom.

Manfred Björkquist talade över den ungkyrkliga rörelsens lösensord "Sveriges folk — ett Guds folk". Folkkyrkans mål var folkets eget mål. När Sveriges folk blivit ett Guds folk, kunde man tala om en nationell samling.

Gunnar Dahlquist och Axel Lutteman utvecklade och varierade samma tema. Vid detta tillfälle sjöngs Eklunds psalm. Den sjöngs, berättade Aulén, till en melodi, som var skriven av Carl Herman Palm, samme man, som tonsatt "Blommande, sköna dalar". Aulén deltog i gudstjänsten.

Melodien var inte så lätt att lära sig. Den var, menade Aulén, utpräglat vek till karaktären. Själv hade emellertid Aulén inte den ringaste tanke på att själv göra någon melodi.

Kom till fort

Gudstjänsten slutade med att hela församlingen stående sjöng "Vår Gud är oss en väldig borg". Aulén gick sedan hem, satte sig vid den flygel, som han ännu hade kvar i sitt hem, och började spela litet. Plötsligt kom texten till "Fädernas kyrka" tillbaka. "Jag kan säga, att ingen melodi, som jag någonsin skrivit, kommit till så fort", framhöll Aulén för mig. "Efter tre kvart eller en timme hade jag själva melodistämman utskriven".

På min fråga, om han fått inspiration från något håll, svarade Aulén: "En viss anklang (en treklang) kan finnas till den psalm, som sjöngs i domkyrkan, alltså "Vår Gud är oss en väldig borg".

Aulén berättade vidare, att han på kvällen hade en 10—12 ungdomar hemma hos sig, eftertelefonerade. De prövade psalmen och blev överens om att melodien var bra. Efter en vecka hade den tryckts, och efter en månad var den spridd i tusentals exemplar. Det lär ha skrivits tolv melodier till denna psalm. Gustaf Auléns tonsättning slog snart igenom. Den spreds genom korsfa-

VVS-ENERGI-KYLTEKNIK

Vi är ett sedan 50 år i Småland och Blekinge etablerat konsultföretag inom VVS-branschen och utför bl a utredningar, konstruktioner, kontroll och besiktningar för VVS- och kylanläggningar. Vi är ca 70 anställda och våra kontor finns i Växjö, Karlskrona, Karlshamn, Ljungby och Vetlanda.

FK FK FLK

F. LARSSONS KONSTRUKTIONSBYRÅ AB

KONSULTERANDE INGENIÖRER I VVS-TEKNIK

LEDAMOTER AV SKIF OCH SKVE

Växjö 0470/103 45 · Karlskrona 0455/194 30 · Karlshamn 0454/180 65 · Ljungby 0372/135 35 · Vetlanda 0383/147 40

Förre läroverksadjunkten Theodor Cronqvist i Växjö (bilden t v) besökte en sommardag 1974 den då 95-årige förre biskopen Gustaf Aulén (nedan) i Lund. Samtalet dem emellan kom att röra sig kring Gustaf Auléns samarbete med biskop J A Eklund, författare till den av många älskade psalmen "Fädernas kyrka". Aulén skrev nämligen melodin till Eklunds text och hans tonsättning har varit den mest använda i gudstjänsterna under åren.

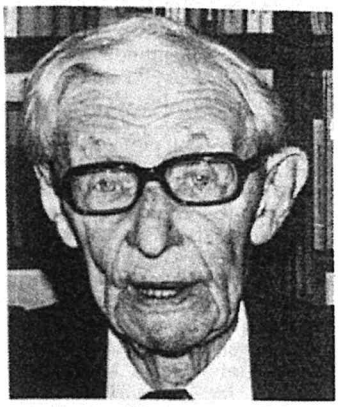

rarna på en sommar ut över landet. Och den sjöngs med glädje.

Förnyare

Under vårt samtal berörde vi även J.A. Eklund som predikant. Aulén kom till Uppsala 1896, samma år som Eklund blev docent och domkyrkovicepastor. Aulén såg i Eklund en spännande predikant. Det fanns något eggande hos honom. Han var en förkunnelsens förnyare, frisk och frimodig, rakt på sak, hälsosamt realistisk.

Det knöts starka band mellan förkunnaren i predikstolen och de lyssnande ungdomsskarorna. Jag passade på att citera, vad Selma Lagerlöf en gång sagt: "Eklunds psalmer är en predikan i smått". "Ja", svarade Aulén, "det tycker jag nog, att man kan säga". Den psalm av Eklund, som Aulén särskilt beundrade, är nr 329:

"Pris vare Gud Allena
han fullkomlig gåva skänker".

Hård kritik

Direkt samarbete med J.A. Eklund hade Aulén haft blott vid ett enda tillfälle. Det var hösten 1934. Eklund hade tidigare på året framlagt sitt psalmboksförslag, som omfattade icke mindre än 741 nummer. Detta förslag utsattes för hård kritik. På senhösten skulle kyrkomötet sammanträda.

Dåvarande ecklesiastikministern Arthur Engberg tillsatte en snabbkommitté, som skulle företaga en överarbetning av det Eklundska förslaget.

Medlemmar blev ärkebiskop Erling Eidem, biskop Eklund, dr Natanael Beskow, professor Nils Ahnlund (för Svenska akademien), professor Emil Liedgren (vår främste psalmkännare) och biskop Gustaf Aulén (närmast med tanke på psalmbokens musikaliska sida). Helt naturligt kunde det ju inte vara något extra nöje för ledamöterna att i Eklunds närvaro sitta och föreslå utgallrandet av den ena psalmen efter den andra.

I stort sett fann sig Eklund i det oundvikliga, berättade Aulén, som också påpekade, att man måste förlåta Eklund, om han ibland blev irriterad. Då kunde det hända, att han gick ut och lade sig på en soffa i rummet bredvid.

Det saknades inte ett och annat temperamentsfullt inlägg ifrån Eklund. Men samtidigt kunde det vara något rörande över honom. Man fick intryck av hans stora anspråkslöshet.

Aulén hade ett minne, som han betecknade som nästan otroligt. Det gällde en psalmtext, som Eklund skrivit men som hade en från koralsynpunkt sett alldeles för oregelbunden rytmik. "Ska du ha med den här psalmen, som jag egentligen tycker bra om, då måste den ändras. Annars får jag sätta en melodi till varje vers", påpekade Aulén och fick till svar: "Jaså, säger du det. Ge mig ett meterschema, så ska jag göra, vad jag kan". Själv var inte Eklund musikalisk.

Experimenterande

På tal om 1937 års psalmbok menade Aulén, att den var mogen för revision. Redan när den stadfästes, fanns många psalmer med, som inte borde ha funnits där.

Jag frågade, vad biskopen tyckte om den nya kyrkomusiken. Han framhöll då, att det är mycket experimenterande nu. "Jag har ju haft mycket förbindelse med musik hela mitt liv. Under sju år tjänstgjorde jag som preses för Kungliga Musikaliska Akademien.

Detta gjorde, att jag hade mycket nära kontakt med de ledande musikerna. Därför kunde jag följa utvecklingen på det kyrkliga området. Vi har haft många framstående kompositörer på senare tid, även på det kyrkomusikaliska området. En del av den moderna musiken är dock inte särskilt tillgänglig".

Till slut berörde jag i min intervju morgonbönerna i radio. Själv tyckte jag, att man inte alltid fick uppleva den andakt och uppbyggelse, man önskade. Aulén fann för sin del en sak särskilt besvärande, och det är, att man inte alltid hör orden.

"Det borde vid ackompanjemangen talas om, vilken text det är fråga om. Människorna bör höra, vad som sjunges. Så skulle man livligt önska, att textuttalet vore bättre och klarare. När det spelas helt okända melodier med ett kanske starkt ackompanjemang och man inte hör ett enda dyft, så är det otillfredsställande".

När Gustaf Aulén vid 96 års ålder gav ut sina fängslande och spännande memoarer, fick jag dem med dedikation. De är — liksom mötet med honom — ett minne för livet.

Theodor Cronqvist

Bil
mä

"Lövsånge
lage i bil
kärleksför
det. Progr
ducerats n
och uppfö
gången p
Stockholn
höstdagar

"Lövsånger
på konstnär
Ericsons tav
även musiker
Träden står a
så länge de få
skriver Cilla
Träden har
skans trogna
slagare. Så
jorden, har
mot regn, sl
De har gett
tyg och stor
haven med.
att människ
och andas ha
na att tacka

Men män
att träden k
andra produ
får människa
garna kalhug
der gifter i
kan männis
det med trä
står, tvungn
med rötter
får allt svåra

Inget milj

Men "Lö
program om
mäktig natu
Bengtsson
Ericsons tav
bilderna pr
slöjor. Dett
närvaro, so
filmduk. M
rats av Thor
Anita Livs
både ljudba
Ljudbandet
med recitati
Remaeus
och innehåll

Delar bli

Båda mus
agerande på
mycket star
ta Livstranc
disk och sa
rot-jojk. De
alla dessa d
gissören Pe
är bildkons

I "Lövså
träd i storm

JUL-resor till ISRAEL
12 dagar Avr. 21/12. Jerusalem (6 nätter), Eilat (4) och